

กระบวนการพิจารณากฎหมายนรโทษกรรม
และความพยายามในการเสนอกฎหมายนรโทษกรรมของฝ่ายนิติบัญญัติ

โดย

นางปิยะนาถ รอดม้วย
นักกฎหมายนิติบัญญัติ ชั้นที่ ๒
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม และความพยายามในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมของฝ่ายนิติบัญญัติ

ปิยะนาถ รอดมัย^๑

๑. บทนำ

ประเทศไทยมีการประกาศใช้กฎหมายนิรโทษกรรมมาแล้ว ๒๓ ฉบับ แต่หลังจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมาได้มีความพยายามในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมหรือกฎหมายปรองดองแห่งชาติอีกหลายครั้งแต่ไม่ประสบความสำเร็จ โดยในบางครั้งนำไปสู่ความรุนแรงและการชุมนุมทางการเมือง มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร และก่อให้เกิดการรัฐประหารตามมา ต่อมาสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ ๒๖ ได้มีความพยายามอีกครั้งในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมทั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการริเริ่มเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกฎหมายนิรโทษกรรมของประเทศไทย กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม และความพยายามในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมของฝ่ายนิติบัญญัติ อันจะเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนงานของฝ่ายนิติบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

๒. ความหมายของคำว่านิรโทษกรรม

คำว่า นิรโทษกรรม ในทางแพ่ง หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น แต่กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่น การกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย ในทางกฎหมายอาญา หมายถึง การลบล้างการทำความผิดอาญาที่บุคคลได้กระทำความแล้ว โดยมีกฎหมายกำหนดให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด และให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด^๒

นิรโทษกรรม คือ การลบการทำความผิดในทางอาญาที่ผู้กระทำในอดีต โดยสังคมเห็นว่าควรลืมการทำความผิดนั้น (all legal remembrance of the offence) เพื่อประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีในสังคม ไม่ว่าจะการกระทำนั้นอยู่ในระหว่างดำเนินการสอบสวน ฟ้องร้องดำเนินคดี หรือลงโทษแล้วก็ตาม โดยส่วนใหญ่แล้ว กฎหมายนิรโทษกรรมมักออกตามวาระโอกาสที่ต้องสร้างความสงบและมุ่งไปที่นิรโทษกรรมในคดีทางการเมือง^๓

คำว่า “การนิรโทษกรรม” หรือ “Amnesty” เป็นการกำหนดให้ลืมการกระทำที่เกิดขึ้น ถือเสมือนว่าไม่ได้มีการทำความผิดนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการตรากฎหมายเพื่อขจัดความผิดออกจากการกระทำที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด จึงมักถูกตราขึ้นใช้บังคับภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ความวุ่นวาย

^๑ นักกฎหมายนิติบัญญัติ ชั้นที่ ๒ สังกัด สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย

^๒ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. “นิรโทษกรรม” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๗ จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

^๓ สรุปผลการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาสร้างแนวทางการปรองดองแห่งชาติ

สภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๖ วันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ จาก

https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/extra_committee_harmonize/download/article/article_20111221154252.pdf

ทางการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคม เพื่อคืนความสงบสุขสู่สังคม โดยทั่วไปมักจะมีการกำหนดเงื่อนไขของบุคคลที่จะได้รับการนิรโทษกรรมไว้ด้วย^๔

นิรโทษกรรม คือ การที่สังคมเห็นว่าควรลืมการกระทำความผิดนั้น โดยการลบการกระทำ ความผิดออกไปเสีย แต่ไม่ได้ลบตัวกฎหมาย กฎหมายที่กำหนดความผิดนั้นก็ยังคงมีอยู่ เพื่อประโยชน์ในการสร้างความสงบทางสังคม ไม่ว่าจะการกระทำความผิดอาญาอยู่ในระหว่างการดำเนินการสอบสวน ฟ้องร้องดำเนินคดี หรือลงโทษแล้วก็ตาม นิรโทษกรรมแตกต่างจากการอภัยโทษ อภัยโทษคือการให้อภัยการกระทำ เพราะฉะนั้นในการอภัยโทษจึงเป็นการอภัยการกระทำผิด ส่วนพฤติกรรมการกระทำผิดยังมีอยู่^๕

๓. แนวคิดทฤษฎีของนิรโทษกรรม

ตามแนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม (amnesty) เป็นการให้ความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิดที่มีมาแต่โบราณและเกิดขึ้นในระบบกฎหมายในประเทศต่างๆ การให้ความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวนี้มีวิธีการบังคับที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบและความหมาย โดยมีส่วนประกอบสำคัญทั้งสามส่วน ดังนี้คือ การอภัยโทษ (pardon) การนิรโทษกรรม (amnesty) และการล้างมลทิน (rehabilitation)

๓.๑ การอภัยโทษ (pardon) คือ การดำเนินการโดยฝ่ายบริหารโดยประมุขของรัฐแสดงความกรุณา (act of grace) ให้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะราย โดยการยกโทษหรือการลดโทษให้ ซึ่งมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายสำหรับความผิดนั้น หรือได้รับโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดโทษขั้นสูงไว้

๓.๒ การนิรโทษกรรม (amnesty) คือ มาตรการทั่วไปทำโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่มุ่งให้ประชาชนลืมการกระทำความผิดที่ผ่านมาแล้ว ถือเสมือนว่าการกระทำนั้นมิได้เกิดขึ้นเลยเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดในบางสถานการณ์ มีลักษณะที่เป็นการหยิบยกขึ้นมาในภายหลังจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีความขัดแย้งกันทางความคิดที่เกิดความรุนแรงขึ้น เช่น ความวุ่นวายทางการเมือง ทางทหาร ทางเศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เป็นต้น ถือว่าเป็นการให้ความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิดนอกจากจะกระทำโดยวิธีการอภัยโทษและการนิรโทษกรรมแล้ว ในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันยังมีวิธีอื่น ๆ เช่น การให้ดุลยพินิจแก่ผู้พิพากษาในการลงโทษ (the discretion of the sentencing judge) การคุมประพฤติ (parole) และการออกกฎหมายเพื่อลดโทษสำหรับนักโทษที่ประพฤติดี (good time laws) การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีที่มีความผิดพลาดในกระบวนการพิจารณา การขจัดครอยตราของความผิด (criminal stigma) โดยการเปิดเผยประวัติอาชญากรรมในกรณีจำกัด หรือโดยการคัดออกจากประวัติอาชญากรรม เรียกว่าการกลับคืนสู่สถานะเดิมหรือการล้างมลทิน (purgings)

๓.๓ การล้างมลทิน (rehabilitation) เป็นวิธีการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดอีกวิธีหนึ่ง โดยคำว่า rehabilitation หมายถึง การคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะไม่ยุติธรรม ทำให้ความผิดนั้นยังติดตัวผู้กระทำความผิดอยู่ตลอดไปในประวัติการลงโทษในทางคดี แม้จะพ้นโทษไปแล้ว

^๔ การนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก eb.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/filenew/8.1.pdf

^๕ ธรรมนูญ สมนันตกุล. กฎหมายนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act223.pdf>

ด้วยเหตุนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างคนปกติไม่มีประวัติทางคดีในอดีตแต่อย่างใด โดยการล้างมลทินจะทำให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวกลายเป็นบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือไม่เคยต้องโทษมาก่อน บรรดาสิทธิและความสามารถของผู้กระทำความผิดที่สูญหายไปทั้งหมดจากผลของการกระทำความผิดหรือการลงโทษ ได้รับกลับคืนมาเป็นปกติทุกประการ

ในบรรดาเรื่องการอภัยโทษ การนิรโทษกรรม และการล้างมลทิน เป็นสิ่งที่เกิดจากความกรุณาโดยอำนาจของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง โดยมีผลโดยตรงกับพลเมืองในการปกครองของตนเอง โดยทั้งสามสิ่งเกิดจากอำนาจเดียวกัน เพียงแตกต่างกันในวิธีการประกาศใช้ที่แตกต่างกันไปเท่านั้นเอง ในเรื่องการอภัยโทษ ถือเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงใช้ผ่านฝ่ายบริหารคือรัฐบาลโดยประกาศพระราชกฤษฎีกา พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลหรือเป็นการทั่วไป สำหรับเรื่องการนิรโทษกรรม เป็นการตรากฎหมายโดยผ่านฝ่ายนิติบัญญัติในรูปแบบของพระราชบัญญัติ หรือจากฝ่ายบริหารในรูปของพระราชกำหนด ส่วนในเรื่องการล้างมลทิน คือการลบประวัติความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดที่ไม่ยุติธรรม เป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะตรากฎหมายล้างมลทิน^๖

๔. การนิรโทษกรรมในต่างประเทศ

ตัวอย่างของเหตุการณ์นิรโทษกรรมของประเทศต่างๆ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ประเทศฝรั่งเศส ได้มีการนิรโทษกรรมหลายครั้งเนื่องจากสงครามกลางเมือง (civil strife) เกิดขึ้นหลายครั้ง การนิรโทษกรรมครั้งแรกที่รู้จักในนามของ Lettres de remission generale และมีการนิรโทษกรรมเป็นระยะๆ กรณีเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๕๕ (ค.ศ. ๑๘๑๕) จักรพรรดินโปเลียนที่ ๑ ได้ทรงนิรโทษกรรมให้แก่บุคคลสำคัญ ๑๓ คนรวมทั้งกลุ่ม Talleyrand เป็นต้น

๔.๒ สหราชอาณาจักร ได้มีการบันทึกในเหตุการณ์นิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดอาญาในหลายเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้คือ การนิรโทษกรรมภายหลังสงครามกลางเมืองใน พ.ศ. ๒๑๙๔ และการนิรโทษกรรมแก่กลุ่มทรราชเอเธนส์ (Thrasylbulus at Athens) เรียกว่าพระราชบัญญัติอภัยโทษ ค.ศ. ๑๖๖๐ (Indemnity and Oblivion Act ๑๖๖๐) ตราขึ้นโดยรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักรโดยเป็นพระราชบัญญัติอภัยโทษโดยการร้องขอจากกษัตริย์ Charles II ให้กับทุกๆ คนที่มีส่วนในการปลงพระชนม์พระบิดา Charles I เป็นต้น

๔.๓ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เคยมีการประกาศนิรโทษกรรมครั้งสำคัญภายหลังเหตุการณ์สงครามกลางเมืองโดยประธานาธิบดีลินคอล์น (Abraham Lincoln) เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๐๖ (ค.ศ. ๑๘๖๓) และในเหตุการณ์ภายหลังสงครามกลางเมืองในหลาย ๆ เหตุการณ์ในสมัยประธานาธิบดี Andrew Johnson คือ ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๑๑ (ค.ศ. ๑๘๖๕ ถึง ค.ศ. ๑๘๖๘) เป็นต้น^๗

^๖ ยุทธพงศ์ ปิ่นอนงค์. นิรโทษกรรม-ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๗ จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A9%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1>

^๗ เรื่องเดียวกัน

๕. วัตถุประสงค์ของกฎหมายนิรโทษกรรม

การเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๕.๑ เพื่อให้เกิดความสงบสุขภายในประเทศ โดยทั่วไปมักดำเนินการนิรโทษกรรมภายหลังจากการเกิดการปฏิวัติหรือการรัฐประหารขึ้น เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเวลาที่เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเมื่อทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารสำเร็จแล้ว มักอ้างเหตุผลในการนิรโทษกรรมว่า “คณะผู้ก่อการกระทำไปโดยปรารถนาที่จะขจัดความเสื่อมโทรมในการบริหารราชการ และการใช้อำนาจอันไม่เป็นธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน และได้กระทำไปโดยมิได้ปรารถนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือบำเหน็จตอบแทนแต่อย่างใด” แต่ในกรณีที่เป็นกรณีการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ที่ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารไม่สำเร็จจะอ้างเหตุผลว่า “เพื่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติและให้โอกาสบุคคลผู้ได้กระทำความผิดมีโอกาสทำคุณประโยชน์และช่วยจรรโลงประเทศชาติต่อไป” อย่างไรก็ตาม เหตุผลแท้จริงเป็นไปเพื่อไม่ให้เกิดการฟ้องร้องเอาผิดกันภายในภายหลังนั่นเอง เช่น พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ พ.ศ. ๒๕๑๙ และพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิตนักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเดินขบวนเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ พ.ศ. ๒๕๑๖

๕.๒ เพื่อให้เกิดการเยียวยา เป็นการนิรโทษกรรมเพื่อให้เกิดการเยียวยาภายหลังจากที่ผู้ปกครองได้หมดอำนาจลง ซึ่งในขณะที่บุคคลนั้นมีอำนาจทางการเมืองได้ใช้โทษอาญาเป็นเครื่องมือในทางการเมือง โดยการทำให้ฝ่ายตรงข้ามได้รับโทษทางอาญา หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากร และอาจจะได้รับโทษรุนแรงกว่าอาชญากรธรรมดา ต่อมาเมื่อบุคคลนั้นหมดอำนาจลงจึงมีการใช้วิธีการนิรโทษกรรมเพื่อให้เกิดการเยียวยาแก่การกระทำดังกล่าวให้กลับคืนสู่สภาพปกติ เช่น พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช ๒๔๘๘ และพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ พ.ศ. ๒๕๒๑

๕.๓ เพื่อร่วมเฉลิมฉลองเหตุการณ์สำคัญในประเทศ เป็นการนิรโทษกรรมในการร่วมเฉลิมฉลองเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศ เช่น วโรกาสพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกสมโภชสิริราชสมบัติ โดยเป็นการอาศัยเหตุการณ์สำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้แก่การนิรโทษกรรม เนื่องจากเป็นความผิดที่ได้กระทำต่อความมั่นคง จึงต้องอาศัยความชอบธรรมในการนิรโทษกรรมมากกว่าการนิรโทษกรรมในกรณียึดอำนาจการปกครอง^๘ เช่น พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบรอบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๔๙๙ และพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบรอบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒

๖. รูปแบบวิธีการตรากฎหมายนิรโทษกรรม

การตรากฎหมายนิรโทษกรรมมี ๓ รูปแบบ ดังนี้

๖.๑ พระราชบัญญัติ เป็นอำนาจโดยตรงของฝ่ายนิติบัญญัติในการตรากฎหมายรูปแบบพระราชบัญญัติ ที่ผ่านมามีการตรากฎหมายในรูปแบบพระราชบัญญัติ จำนวน ๑๙ ฉบับ โดยเป็น

^๘ การนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก eb.krisdika.go.th/data/outsidedata/article77/filenew/8.1.pdf

พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ๑ ฉบับ พระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนด ๑ ฉบับ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนด ๑ ฉบับ

๖.๒ พระราชกำหนด เป็นกรณีที่ฝ่ายบริหารเห็นว่ามีความจำเป็นต้องออกกฎหมายเพื่อบริหารบ้านเมืองเป็นการเร่งด่วนตามที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้เท่านั้น โดยสามารถนำกฎหมายนี้มาใช้บังคับได้ก่อนเหมือนการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ภายหลังต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป ที่ผ่านมามีการตรากฎหมายรูปแบบพระราชกำหนดจำนวน ๔ ฉบับ ได้แก่ (๑) พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินพุทธศักราช ๒๔๗๕ (๒) พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช ๒๔๘๘ (๓) พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ ๓๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ. ๒๕๒๔ และ (๔) พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีพระราชกำหนด ๑ ใน ๔ ฉบับดังกล่าวที่ตกไปเนื่องจากไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา ๑ ฉบับ คือ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งพระราชกำหนดฉบับนี้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กับคณะ รวม ๑๕๔ คน ได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง กล่าวคือไม่เป็นประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๓๕ ว่าพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔^๔ ต่อมาภายหลังจากที่สภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีชุดที่นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีได้ส่งเรื่องให้ตุลาการรัฐธรรมนูญตีความมาตรา ๑๗๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ เนื่องจากในวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดดังกล่าวและได้มีผลใช้บังคับตลอดมา จนกระทั่งสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าว และนายกรัฐมนตรีได้ประกาศไม่อนุมัติในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งมีผลในวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๓๕ ซึ่งตุลาการรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๓๕ ว่าการที่พระราชกำหนดตกไปไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น ดังนั้น กิจการนั้นจึงไม่ถูกกระทบกระเทือนแม้ว่าพระราชกำหนดจะตกไป บทบัญญัติมาตรา ๓ ของพระราชกำหนดนิรโทษกรรมที่ว่าผู้กระทำพ้นจากความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง ย่อมมีอยู่ตลอดไปโดยไม่ถูกกระทบกระเทือนจากการที่พระราชกำหนดฉบับนี้ตกไปเนื่องจากสภาผู้แทนราษฎร

^๔ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ ๒/๒๕๓๕ เรื่อง พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๓๕. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๘๑ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๕.

ไม่อนุวัติ เพราะพระราชกำหนดก็มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ กิจการที่เป็นไป
ในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนด คือการพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงนั่นเอง ^{๑๐}

๖.๓ รัฐธรรมนูญ เป็นการอาศัยโอกาสจากเหตุการณ์การยึดอำนาจทางปกครอง เนื่องจากการยึดอำนาจการปกครองนั้นเป็นการฉีกรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการกำหนดกฎเกณฑ์กติกา
ในการปกครองประเทศ เมื่อมีการฉีกกฎเกณฑ์กติกาในการปกครองประเทศแล้ว ก็จะต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์
ขึ้นมาใช้บังคับแทนกฎเกณฑ์กติกาในการปกครองประเทศเดิมที่ถูกยกเลิกไป ^{๑๑} ที่ผ่านมามีบัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญ ๒ ฉบับ ได้แก่

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๓๗ เป็นการ
นิรโทษกรรมให้กับผู้เกี่ยวเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน
พ.ศ. ๒๕๔๙ ^{๑๒}

(๒) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗๙ เป็นการ
นิรโทษกรรมให้กับผู้เกี่ยวเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ^{๑๓}

๗. ประเภทของกฎหมายนิรโทษกรรม

กฎหมายนิรโทษกรรมแบ่งตามเนื้อหาออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๗.๑ การนิรโทษกรรมในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมือง ความหมายของความผิด
ทางการเมืองในการยกร่างกฎหมายนิรโทษกรรมของไทยที่ผ่านมามีความหมาย ดังนี้

ความหมายที่หนึ่ง ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๓ ถึง มาตรา ๑๑๘

ความหมายที่สอง ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร ตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๙ ถึง มาตรา ๑๒๙

ความหมายที่สาม ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ปัจจุบัน
กฎหมายนี้ถูกยกเลิกไปแล้ว

ความหมายที่สี่ การเดินขบวนของนักเรียน นักศึกษา เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖

ความหมายที่ห้า การชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖
ตุลาคม ๒๕๑๙

โดยปัจจุบันนี้อาจมีความหมายรวมถึงความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๕/๑ ถึง มาตรา ๑๓๕/๔ และความผิดตามกฎหมายบริหารราชการในสถานการณ์
ฉุกเฉิน ซึ่งนับจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติรับรองสิทธิพื้นฐานหลายประการ

^{๑๐} คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ ๓/๒๕๓๕ เรื่อง การตีความมาตรา ๑๗๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๓๕. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๑๑๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

^{๑๑} การนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก eb.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/filenew/8.1.pdf

^{๑๒} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗. มาตรา ๓๗

^{๑๓} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. มาตรา ๒๗๙

เพราะฉะนั้นอาจมีความหมายรวมถึงความผิดเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุม และความผิดเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้ง แต่ความผิดดังต่อไปนี้ ไม่ใช่ความผิดทางการเมือง คือ ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๐ ถึง มาตรา ๑๓๕ และความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เนื่องจากเป็นความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ จึงสมควรที่จะเป็นพระราชอำนาจที่จะอภัยโทษเป็นรายกรณี^{๑๔}

๗.๒ การนิรโทษกรรมในกรณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมือง ได้แก่ ความผิดฐานอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง เช่น พระราชบัญญัติยกเว้นความผิดทางอาญาให้แก่ผู้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ที่กฎหมายห้ามออกใบอนุญาตตามมาบให้กับทางราชการ พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติยกเว้นความผิดทางอาญาให้แก่ผู้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือที่กฎหมายห้ามออกใบอนุญาตตามมาบให้กับทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ความผิดเกี่ยวกับการเสียภาษี เช่น พระราชกำหนดยกเว้นและสนับสนุนการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติยกเว้นค่าธรรมเนียมบางประเภทให้แก่ผู้ได้รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญ พ.ศ. ๒๕๒๖ ความผิดในการขาดหนี้ราชการ เช่น พระราชบัญญัติยกโทษให้แก่พลทหารที่ได้กระทำผิดฐานหนีราชการ พุทธศักราช ๒๔๘๘ และพระราชบัญญัติยกทัณฑ์ให้แก่ตำรวจที่ขาดหนี้ราชการ พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้น

๘. ผลของการนิรโทษกรรม

ผลของการนิรโทษกรรม ย้อนหลังไปปลงล้างการกระทำผิดอาญาในอดีต ถ้ายังไม่ได้ฟ้องคดี ก็ถือว่าความผิดนั้นไม่มี เพราะถือว่าไม่มีการกระทำนั้นอีกแล้ว และถือว่าเป็นเรื่องความสงบสุขของสังคม บรรดาโทษทั้งหลายหมดสิ้นไป ทั้งที่บทบัญญัติของกฎหมายยังอยู่ รวมทั้งโทษอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น โทษปรับ ย่อมสิ้นผลไปด้วย ถ้าฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ศาลจะถือว่าเป็นกรณีที่เกิดคดีเล็กน้อย (non-lieu statuer) โดยไม่มีมูลทางกฎหมายในการดำเนินคดี การนิรโทษกรรมเป็นการล้างองค์ประกอบในความผิดทั้งหมด ไม่มีผลในการเรียกคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ ค่าปรับที่ได้จ่ายไปแล้ว หรือเรียกเรื่องค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการดำเนินคดีก็ไม่ได้ เพราะไม่ได้กลับคืนสู่ฐานะเดิม^{๑๕} การนิรโทษกรรมปลงล้างความผิดทางอาญา แต่ไม่ปลงล้างข้อเท็จจริงแห่งการกระทำ หากข้อเท็จจริงนั้นเป็นความผิดอื่นอีกที่ไม่ใช่ความผิดอาญา เพราะฉะนั้นข้อเท็จจริงอันเป็นความผิดทางวินัย ก็ดำเนินการทางวินัยต่อไปได้ แต่จะลงโทษวินัยโดยอ้างการกระทำผิดอาญาไม่ได้ ถ้าความผิดทางอาญา นั้น ถูกนิรโทษกรรมไปแล้ว นิรโทษกรรมไม่มีผลต่อสิทธิของบุคคลที่สาม หากการกระทำนั้นเป็นละเมิดในทางแพ่ง ก็ยังต้องรับผิดชอบ เนื่องจากกฎหมายนิรโทษกรรมเป็นกฎหมายที่ออกเป็นกรณียกเว้น จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด

^{๑๔} สรุปผลการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาสร้างแนวทางการปรองดองแห่งชาติ

สภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๖ วันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ จาก

https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/extra_committee_harmonize/download/article/article_20111221154252.pdf

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน

ซึ่งไม่ขยายความไปถึงกรณีที่ไม่ได้บัญญัติไว้ กฎหมายนิรโทษกรรมตราออกมาในวาระและเหตุผลต่างกัน กฎหมายแต่ละฉบับจึงมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน ในการตีความจึงนำกฎหมายฉบับหนึ่งไปเป็นเหตุผลเทียบเคียงไม่ได้^{๑๖} การนิรโทษกรรมนั้นนอกจากจะมีผลให้การกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรใดไม่ถือเป็นกระทำความผิดทางอาญาอันทำให้ไม่ต้องรับผิดทางอาญาแล้วนั้น หากผู้มีอำนาจนิรโทษกรรมประสงค์จะให้ การนิรโทษกรรมเกิดผลอย่างอื่นด้วยก็ต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจน

๘.๑ ผลต่อคำสั่งลงโทษหรือคำพิพากษา เช่น พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๙๙ กำหนดให้บุคคลที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วเป็นบุคคลผู้ที่ไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น และกำหนดให้ยุติการลงโทษบุคคลผู้ที่ได้รับโทษอยู่

๘.๒ ผลต่อความรับผิดทางวินัย แม้ผลของการนิรโทษกรรมที่ถือว่ากระทำของบุคคลที่เป็น การกระทำผิดทางอาญาไม่มีความผิดทางอาญาอีกต่อไป จนอาจทำให้เกิดความสับสนว่าการดำเนินการทางวินัยที่อาศัยฐานจากการกระทำความผิดทางอาญาต้องดำเนินการต่อไปหรือไม่ กฎหมายนิรโทษกรรม โดยส่วนใหญ่ได้สร้างความชัดเจนโดยกำหนดให้บุคคลที่ได้รับนิรโทษกรรมไม่อาจอ้างการได้รับการนิรโทษกรรม เพื่อให้ตนพ้นจากการถูกลงโทษทางวินัยหรือถูกดำเนินการเพื่อยุติโทษทางวินัยอันเนื่องมาจากการกระทำ ที่ได้รับนิรโทษกรรมได้

๘.๓ ผลต่อสิทธิและประโยชน์อื่น ๆ กฎหมายนิรโทษกรรมอาจมีผลทำให้ผู้ที่ได้รับสิทธิ ที่ต้องสูญเสียไปโดยผลของคำพิพากษากลับคืนมา หากกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน เช่น สิทธิได้รับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์ หรือมีสิทธิได้รับเบี้ยหวัดบำเหน็จหรือบำนาญตามเดิม เช่น พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒ แต่โดยทั่วไปแล้ว กฎหมายนิรโทษกรรมจะกำหนดให้การนิรโทษกรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ได้รับนิรโทษกรรมในอันที่จะเรียกร้องสิทธิ หรือประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น^{๑๗} เช่น พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคง ของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ ๒๕ และวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๐ พระราชกำหนด นิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ ๓๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ. ๒๕๒๔ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๘ และวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘ พ.ศ. ๒๕๓๑ และพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๓๒

^{๑๖} ธรรมนูญ สุ่มันตกุล. กฎหมายนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act223.pdf>

^{๑๗} การนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก eb.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/filenew/8.1.pdf

๙. กฎหมายนิรโทษกรรมของประเทศไทย

ประเทศไทยมีการประกาศใช้กฎหมายนิรโทษกรรมจำนวน ๒๓ ฉบับ ซึ่งประกอบด้วยพระราชบัญญัติ ๑๙ ฉบับ พระราชกำหนด ๔ ฉบับ โดยมีสาระสำคัญของกฎหมายแต่ละฉบับ ดังนี้

๙.๑ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕

สาระสำคัญ พระราชกำหนดฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๓ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้นไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะราษฎรนี้ หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๙ หน้า ๑๖๓ วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕)

๙.๒ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในการจัดการให้คณะรัฐมนตรีลาออกเพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๗๖

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๓ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้นไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนนี้ หากว่าจักเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๓๘๙ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๖)

๙.๓ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช ๒๔๘๘

สาระสำคัญ พระราชกำหนดฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำความผิดฐานกบฏและจลาจลทั้งหลายทั้งสิ้นก่อนวันใช้พระราชกำหนดนี้ ซึ่งต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลพิเศษไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะได้ถูกฟ้องและรับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือไม่ และไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะได้หลบหนีจากที่ใด ไปยังที่ใดหรือไม่ ให้เป็นอันพ้นจากความผิดนั้น ๆ ทั้งสิ้น

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอนที่ ๒๗ หน้า ๓๓๗ วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๘)

๙.๔ พระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช ๒๔๘๘ พุทธศักราช ๒๔๘๘

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๓ มาตรา โดยกำหนดให้อนุมัติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช ๒๔๘๘

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอนที่ ๔๒ หน้า ๔๗๙ วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๔๘๘)

๙.๕ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการต่อต้านการดำเนินการสงครามของญี่ปุ่น พุทธศักราช ๒๔๘๙

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๑๐ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อต้านการดำเนินการสงครามของญี่ปุ่นหรือการดำเนินงานเพื่อการนั้นให้ผู้กระทำเป็นอันพ้นจากความผิดทั้งสิ้น ถ้าผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมต้องคุมขังอยู่ในเรือนจำ ให้ผู้นั้นยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเพื่อให้พิจารณาปล่อยตัวไป

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๓ ตอนที่ ๒๕ หน้า ๒๓๗ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๔๘๙)

๙.๖ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๙๐

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องในการกระทำรัฐประหารเพื่อเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๐ หากเป็นการผิดกฎหมายใด ๆ ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และการใด ๆ ที่ได้กระทำตลอดจนบรรดาประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการกระทำรัฐประหารที่กล่าวแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันชอบด้วยกฎหมายทุกประการ

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๔ ตอนที่ ๖๒ หน้า ๗๔๑ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๙๐)

๙.๗ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ที่ได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๗๕ กลับมาใช้ พ.ศ. ๒๕๙๔

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องในการกระทำเพื่อเลิกใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ และนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๗๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๕๗๒ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๕๗๓ กลับมาใช้ นั้น หากเป็นการผิดกฎหมายใด ๆ ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และการใด ๆ ที่ได้กระทำตลอดจนบรรดาประกาศและคำสั่งใด ๆ ที่ได้ออกสืบเนื่องในการเปลี่ยนแปลงนี้ ให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายทุกประการ

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๘ ตอนที่ ๘๐ หน้า ๒๕ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๙๔)

๙.๘ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๙๙

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๑๒ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๙๙ หากเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญาฐานกบฏภายในราชอาณาจักร ฐานกบฏภายนอกราชอาณาจักร ฐานก่อการจลาจล หรือตามกฎหมายอื่น ซึ่งเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับความผิดดังกล่าวแล้ว ก็ให้การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้าผู้นั้นรับโทษอยู่ ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง และให้บรรดาการกระทำของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๙๙ อันเกี่ยวเนื่องจากการป้องกันระงับหรือปราบปรามการกบฏ การก่อการจลาจล หรือการกระทำความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งเป็นความผิดทำนองเดียวกันกับความผิดดังกล่าว หรือการพยายาม หรือการเตรียมการกระทำการดังกล่าว หากเป็นความผิดตามกฎหมายใด ๆ ก็ให้การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้าผู้นั้นรับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง และให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๑๑ หน้า ๒๘๓ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๐๐)

๙.๙ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ พ.ศ. ๒๕๐๐

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิดหรือผู้ถูกใช้ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ และในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ไม่ว่ากระทำอย่างไร และไม่ว่าการกระทำในวันดังกล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และบรรดาประกาศหรือคำสั่งไม่ว่าจะเป็นในรูปใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำดังกล่าว ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยปริยายให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมายและใช้บังคับได้โดยถูกต้องทุกประการ

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๔ ตอนที่ ๘๑ หน้า ๑ วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๐๐)

๙.๑๐ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๓ มาตรา โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยกำหนดให้บุคคลผู้ได้รับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้ใดถูกเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือถูกถอดจากยศ หรือบรรดาศักดิ์ เนื่องจากการกระทำความผิดอันได้รับการนิรโทษกรรมนั้น ประสงค์จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศหรือบรรดาศักดิ์คืนตามที่ได้รับอยู่เดิม ก็ให้ผู้นั้นแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือไปยังสำนักนายกรัฐมนตรี ภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ เพื่อดำเนินการขอพระราชทานคืนให้ต่อไป

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๖ ตอนที่ ๑๑๔ หน้า ๖๔๐ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๒)

๙.๑๑ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑

พ.ศ. ๒๕๐๒

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ กิติ ในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกัน กิติ การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะปฏิวัติอันได้กระทำไปเพื่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งรวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น กิติ การกระทำดังกล่าวนี้ไม่ว่ากระทำอย่างไร ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ และไม่ว่าการกระทำในวันดังกล่าวนี้หรือก่อนหรือหลังวันที่ดังกล่าวนี้ หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงและบรรดาประกาศหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด และไม่ว่าจะประกาศหรือคำสั่งให้มีผลบังคับในทางบริหารราชการหรือในทางนิติบัญญัติให้ถือว่าเป็นประกาศหรือคำสั่งที่ชอบและใช้บังคับได้สืบไป

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๖ ตอนที่ ๔๑ หน้า ๑ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓

เมษายน ๒๕๐๒)

๙.๑๒ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. ๒๕๑๕

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับซึ่งได้กระทำเนื่องในการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ ก็ดี ในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันก็ดี การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะปฏิวัติอันได้กระทำไปเพื่อความมั่นคงของประเทศและราชบัลลังก์ และเพื่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งรวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่นก็ดี การกระทำดังกล่าวนี้ไม่ว่ากระทำอย่างไรไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่ดังกล่าวนี้ หากการกระทำนั้น ผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๙ ตอนที่ ๑๙๘ หน้า ๒๓๔ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๑๕)

๙.๑๓ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการเดินขบวน เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ พ.ศ. ๒๕๑๖

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการเดินขบวนเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้กระทำในระหว่างวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึงวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้น ผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๐ ตอนที่ ๑๔๕ หน้า ๑ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๖)

๙.๑๔ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ พ.ศ. ๒๕๑๙

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าว ซึ่งได้กระทำไปด้วยความมุ่งหมายที่จะให้บังเกิดแก่ความมั่นคงของราชอาณาจักร ของราชบัลลังก์และเพื่อความสงบสุขของประชาชนก็ดี และการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอันได้กระทำเพื่อการที่กล่าวนั้น รวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการแผ่นดินอย่างอื่นก็ดี การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่ว่ากระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหารหรือในทางตุลาการไม่ว่ากระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือ

ผู้ถูกใช้ และไม่ว่ากระทำในวันทีกล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันทีกล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๓ ตอนที่ ๑๕๖ วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๑๙)

๙.๑๕ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่

๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๐

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ และการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าว ซึ่งได้กระทำไปด้วยความมุ่งหมายที่จะให้บังเกิดความมั่นคงของราชอาณาจักร และเพื่อความผาสุกของประชาชนก็ดี และการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของคณะปฏิวัติ หรือหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะปฏิวัติ หรือหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือของผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิวัติ อันได้กระทำเพื่อการที่กล่าวนั้น รวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการแผ่นดินอย่างอื่นก็ดี การกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหารหรือในทางตุลาการ ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ และไม่ว่ากระทำในวันทีกล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันทีกล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๔ ตอนที่ ๑๒๑ หน้า ๕ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๐)

๙.๑๖ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ

ภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ ๒๕ และวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๐

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๕ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ซึ่งได้กระทำระหว่างวันที่ ๒๕ และวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ และบรรดาการกระทำอันเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับหรือเนื่องจากการกระทำอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรในระหว่างวันดังกล่าว ทั้งนี้ไม่รวมถึงการกระทำอันเป็นความผิดต่อชีวิตให้ถือว่าการกระทำนั้น ๆ ไม่เป็นความผิดอีกต่อไป และให้ผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษในความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ความผิดต่อเจ้าพนักงาน และความผิดฐานบุกรุกตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีที่ ๒/๒๕๒๐ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ และตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีที่ ๔/๒๕๒๐ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ไม่ว่าผู้ผู้นั้นจะได้รับโทษตามคำสั่งดังกล่าวอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือไม่ก็ตาม พ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าผู้นั้นรับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลงในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๔ ตอนที่ ๑๒๑ หน้า ๑ วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๐)

๙.๑๗ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ พ.ศ. ๒๕๒๑

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๖ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ที่เกิดขึ้นในหรือเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และได้กระทำในระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ไม่ว่าจะกระทำในหรือนอกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่ว่าผู้กระทำได้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหากการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๕ ตอนที่ ๙๗ หน้า ๑ วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๑)

๙.๑๘ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๓๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ. ๒๕๒๔

สาระสำคัญ พระราชกำหนดฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๕ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ ๓๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ไม่ว่าจะผู้กระทำได้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ หากการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำนั้นพ้นจากความผิดและความรับผิด และถ้าผู้กระทำดังกล่าวถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการสอบสวน ให้ปล่อยตัวไปในวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ โดยในคราวประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๑/๒๕๒๔ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๒๔ ที่ประชุมได้อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าว

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๘ ตอนที่ ๖๙ หน้า ๑ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๔)

๙.๑๙ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๓๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ. ๒๕๒๔

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๓ มาตรา โดยยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๓ แห่งพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๓๑ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ. ๒๕๒๔

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๘ ตอนที่ ๙๒ หน้า ๑ วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๔)

๙.๒๐ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๘ และวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘ พ.ศ. ๒๕๓๑

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๕ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินระหว่างวันที่ ๘ และวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๘ ไม่ว่าจะผู้กระทำได้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ หากการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำนั้นพ้นจากความผิดและความรับผิด และถ้าผู้กระทำดังกล่าวถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการดำเนินคดี ให้ปล่อยตัวไปโดยเร็ว

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๑๕๖ หน้า ๑ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๑)

๙.๒๑ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๓๒

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๖ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำก่อนวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ หากการกระทำนั้นเป็นความผิดดังต่อไปนี้ (๑) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา (๒) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (๓) ความผิดฐานอื่นที่เป็นกรรมเดียวกับความผิดตาม (๑) หรือ (๒) ทั้งนี้ เฉพาะที่มีใช้ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด และให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้าผู้นั้นรับโทษอยู่ ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๖ ตอนที่ ๑๔๒ หน้า ๔ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๒)

๙.๒๒ พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ๒๕๓๔

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลใด ๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ และการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าว และการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือของผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ อันได้กระทำไปเพื่อการดังกล่าวข้างต้นนั้น รวมถึงการลงโทษและการกระทำอันเป็นการบริหารราชการอย่างอื่น การกระทำความผิดมาทั้งหมดนี้ไม่ว่ากระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ และไม่ว่ากระทำในวันที่กล่าวนั้นหรือก่อนหรือหลังวันที่กล่าวนั้น หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๘ ตอนที่ ๗๙ หน้า ๑ วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔)

๙.๒๓ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกัน ระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕

สาระสำคัญ พระราชกำหนดฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๔ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ และได้กระทำระหว่างวันดังกล่าวไม่ว่าได้กระทำในฐานะเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมายให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดโดยสิ้นเชิง

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๖๓ หน้า ๑ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม

๒๕๓๕)

๑๐. กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยรัฐสภา ซึ่งรูปแบบการพิจารณาของรัฐสภาเป็นสภาเดียวหรือสองสภาเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญในแต่ละช่วงเวลานั้น ๆ กำหนดไว้ จากการสืบค้นฐานข้อมูลระบบสารสนเทศด้านนิติบัญญัติ และฐานข้อมูลรายงานการประชุมและขอเลขพบบตัวอย่างข้อมูลกระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ดังนี้

๑๐.๑ กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยสภาเดียว ได้แก่ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งการพิจารณาโดยสภาเดียวมีความรวดเร็ว และบางครั้งมีการพิจารณาโดยใช้คณะกรรมการเต็มสภา ได้แก่

(๑) กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เช่น

๑) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. ๒๕๑๕

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๑๕ พลตรี ศิริ สิริโยธิน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) โดยจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงหลักการและเหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่ประชุมลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีเสนอขอให้ที่ประชุมพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา และที่ประชุมอนุมัติ จึงได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ในวาระที่ ๒ เรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่ ๓ ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้^{๑๘}

๒) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเนื่องเกี่ยวกับการเดินขบวน เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ พ.ศ. ๒๕๑๖

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ พลตรี ศิริ สิริโยธิน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเนื่องเกี่ยวกับการเดินขบวนเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) โดยนายประกอบ หุตะสิงห์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้แถลงเหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีเสนอขอให้ที่ประชุมพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา และที่ประชุมอนุมัติ จึงได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ในวาระที่ ๒ เรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่ ๓ ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้^{๑๙}

^{๑๘} บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๑๕

^{๑๙} บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๓๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๖

๓) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ ๒๕ และวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. ๒๕๒๐

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ ๒๕ และวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พ.ศ. คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ เป็นเรื่องด่วน ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้ประชุมลับและที่ประชุมอนุมัติ ประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงได้ประชุมลับ เมื่ออภิปรายแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีเสนอขอให้ที่ประชุมพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงเสนอให้พิจารณาในวาระที่ ๒ เรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่ ๓ ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้^{๒๐}

๔) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ พ.ศ. ๒๕๒๑

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๔๙ วันศุกร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ไม่อยู่ไปราชการ ณ ต่างประเทศ พลโทเฉลิมชัย จารุวัตร รองประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติ คนที่หนึ่ง จึงปฏิบัติหน้าที่แทน แล้วเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๔ ถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีเสนอ เป็นเรื่องด่วน และเนื่องจากคณะรัฐมนตรีเสนอให้ประชุมลับผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติจึงให้ดำเนินการประชุมลับ หลังจากการอภิปราย ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีเสนอให้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงเสนอให้พิจารณาในวาระที่ ๒ เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา จนจบร่างและลงมติในวาระที่ ๓ ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย^{๒๑}

๕) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ๒๕๓๔

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๓๔ วันพฤหัสบดีที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๔ นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องด่วนที่ ๒ คือ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ เมื่อรองนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้แถลงหลักการเหตุผล มีสมาชิกฯ อภิปรายแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ และเนื่องจากที่ประชุมลงมติอนุมัติ

^{๒๐} บันทึกการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๒๐

^{๒๑} บันทึกการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๔๙ วันศุกร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑

ให้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอที่ประชุมจึงได้พิจารณาในวาระที่ ๒ เริ่มด้วย
ชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ ให้ประกาศใช้เป็น
กฎหมายได้^{๒๒}

(๒) กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ เช่น

๑) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๙๙

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๗
วันพฤหัสบดีที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๒ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕
พุทธศตวรรษ พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) โดยพลเอก ถนอม กิตติขจร รองนายกรัฐมนตรี
แถลงหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่ประชุมลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้
ตั้งกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาจำนวน ๙ คน เป็นผู้พิจารณา เสนอแปรญัตติภายใน ๓ วัน^{๒๓} ต่อมาในคราวประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๙ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๐๒ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
นิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ที่คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้วในวาระที่ ๒ เรียง
ตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ เป็นเอกฉันท์ให้ใช้ร่างพระราชบัญญัตินี้เป็น
กฎหมายได้^{๒๔}

๒) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๔๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๒ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม
ในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) โดยพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี แถลงหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้
ที่ประชุมลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยที่ประชุมมีมติให้ส่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้
ให้คณะกรรมาธิการสามัญชุดการปกครองเป็นผู้พิจารณา เสนอแปรญัตติภายใน ๓ วัน^{๒๕} ต่อมาในคราวประชุม
สภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔๕ วันพฤหัสบดีที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๒ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
นิรโทษกรรมในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้วในวาระที่ ๒
เรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้^{๒๖}

๑๐.๒ กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยสองสภา คือ ต้องผ่านการพิจารณา
ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ ซึ่งมักเป็นการเสนอร่างกฎหมายนิรโทษกรรมโดยคณะรัฐมนตรี
และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างกฎหมายนิรโทษกรรมประกอบหลายฉบับ รวมทั้งการพิจารณาในวาระที่ ๒
มีการพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา เช่น

^{๒๒} บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๒/๒๕๓๔ วันพฤหัสบดีที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๔

^{๒๓} รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ. ครั้งที่ ๗ วันพฤหัสบดีที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๒

^{๒๔} รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ. ครั้งที่ ๙ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๐๒

^{๒๕} รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ. ครั้งที่ ๔๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๒

^{๒๖} รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ. ครั้งที่ ๔๕ วันพฤหัสบดีที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๒

(๑) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๘ และวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘ พ.ศ. ๒๕๓๑

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม โดยในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๗/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน ๒๕๓๑ ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้กล่าวเปิดประชุมแล้วเสนอให้ที่ประชุมเรื่องด่วน คือ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๘ และวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๘ พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ เมื่อรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์) ได้แถลงหลักการเหตุผล มีสมาชิกอภิปรายรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์) และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ตอบชี้แจงจนได้เวลาพอสมควรแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้โดยอนุมติให้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาตามที่คณะรัฐมนตรีร้องขอ ที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่ ๒ เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ ให้เสนอต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญ^{๒๗} โดยในคราวประชุมวุฒิสภา ชุดที่ ๕ ครั้งที่ ๕/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๓๑ รองประธานวุฒิสภา คนที่ ๑ (นายปลั่ง มีจุล) ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณา เรื่องด่วน คือ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ ๘ และวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๘ พ.ศ. ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว โดยนายมีชัย ฤชุพันธุ์ (รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี) ได้แถลงหลักการและเหตุผลต่อที่ประชุมวุฒิสภา ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ และคณะรัฐมนตรีขอเสนอให้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่ ๒ เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว^{๒๘}

(๒) พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๓๒

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๑/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) เป็นพิเศษ วันพุธที่ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๑ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. ซึ่งนายอาคม เองฉ้วน กับคณะ เป็นผู้เสนอ ในระเบียบวาระที่ ๕.๓๖ โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ขอปรึกษาที่ประชุมเพื่อนำร่างพระราชบัญญัติชื่อเดียวกันของนายสวัสดิ์ คำประกอบ กับคณะ ในระเบียบวาระที่ ๕.๓๙ และของนายวิวัฒน์ไชย ณ กาฬสินธุ์ และนายอภิชาติ หาลำเจียก ในระเบียบวาระที่ ๖.๔๓ มาพิจารณารวมกันไป เนื่องจากเป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกัน ที่ประชุมเห็นชอบ เมื่อผู้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ทั้งสามฉบับ แถลงหลักการ เหตุผล มีสมาชิกอภิปราย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

^{๒๗} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๗/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน ๒๕๓๑

^{๒๘} รายงานการประชุมวุฒิสภา. ชุดที่ ๕ ครั้งที่ ๕/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๓๑

ตอบชี้แจงจนได้เวลาพอสมควรแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ขอรับร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับไปพิจารณาก่อนรับหลักการที่ประชุมได้ลงมติอนุมัติโดยให้รอการพิจารณาไว้มีกำหนดเวลา ๖๐ วัน^{๒๙}

โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๑/๒๕๓๒ (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ และที่ประชุมเห็นชอบให้นำร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. ซึ่งนายสมศักดิ์ ชัญญ์ด้วยกิจ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ในระเบียบวาระที่ ๕.๘๔ กับร่างพระราชบัญญัติชื่อเดียวกันอีก ๓ ฉบับ ซึ่งนายอาคม เ่องฉ้วน กับคณะ เป็นผู้เสนอ ในระเบียบวาระที่ ๕.๘๒ นายสวัสดิ์ คำประกอบ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ในระเบียบวาระที่ ๕.๘๓ นายวิวัฒน์ไชย ณ กาฬสินธุ์ และนายอภิชาติ หาลำเจียก เป็นผู้เสนอ ในระเบียบวาระที่ ๕.๘๔ และร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ซึ่งนายณรงค์ วงศ์วรรณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ซึ่งยังมิได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมขึ้นมาพิจารณารวมกัน เพราะเป็นเรื่องในทำนองเดียวกัน ที่ประชุมเห็นชอบเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติอีก ๕ ฉบับได้แถลงหลักการ เหตุผล มีสมาชิกอภิปรายพอสมควรแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๖ ฉบับรวมกัน และพิจารณาต่อในวาระที่ ๒ ต่อไปโดยกรรมาธิการเต็มสภาตามที่คณะรัฐมนตรีร้องขอ โดยถือเอาร่างพระราชบัญญัติซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอเป็นหลักในการพิจารณา ที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่ ๒ เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงลำดับตามมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ ให้เสนอวุฒิสภาเพื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญต่อไป^{๓๐} โดยในคราวประชุมวุฒิสภา ชุดที่ ๖ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๓๒ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๒ รองประธานวุฒิสภา คนที่ ๑ (พลเอก พิเศษ หะมะบุตร) ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณา เรื่องด่วน คือ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว โดยพลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) ได้ชี้แจงหลักการ และเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติต่อที่ประชุมวุฒิสภา ประชุมได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ และคณะรัฐมนตรีขอเสนอให้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่ ๒ เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว^{๓๑}

^{๒๙} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร, ครั้งที่ ๑๑/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) เป็นพิเศษ วันพุธที่ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๑

^{๓๐} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร, ครั้งที่ ๒๑/๒๕๓๒ (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒

^{๓๑} รายงานการประชุมวุฒิสภา, ชุดที่ ๖ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๓๒ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๒

(๓) พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกัน ระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องด่วน คือ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุม ระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้แถลงเหตุผล และสมาชิกได้อภิปรายจนได้เวลาพอสมควรแล้ว ที่ประชุม ได้ลงมติไม่อนุมัติพระราชกำหนดฉบับนี้ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์^{๓๒}

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๓๕ ร่างพระราชกำหนดฉบับนี้ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ กับคณะ รวม ๑๕๔ คน ได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุม ระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึง วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ไม่เป็นประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ และความปลอดภัยสาธารณะ และป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ทั้งคณะรัฐมนตรีก็ได้ประชุมปรึกษารื้อกันว่า การออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนี้ เป็นไปตามเงื่อนไขตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่งหรือไม่ เพียงแต่ออกหนังสือเวียนแทนการเรียกประชุม คณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติ โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งความเห็นดังกล่าวมายังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการตราพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นวิธีที่แก้ไขเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นนั้นให้เรียบร้อยลงได้ และให้เกิดความสามัคคีในประชาชนชาวไทย และเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติต่อไป ดังนั้น การตราพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับนี้จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และเพื่อป้องกันภัยพิบัติ สาธารณะดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ส่วนที่พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ และคณะ เห็นว่าการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนี้ คณะรัฐมนตรีมิได้ประชุม พิจารณาหารือกัน เพียงแต่ออกหนังสือเวียนแทนการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติ นั้น เป็นปัญหาตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่สามารถวินิจฉัยให้ได้ เพราะมาตรา ๑๗๓ ให้สิทธิสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นเพื่อให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้เฉพาะความเห็นที่ว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่งเท่านั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนด นิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุม ระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔^{๓๓}

^{๓๒} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๕

^{๓๓} คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๓๕. เรื่อง พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๓๕. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๘๑ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๕

คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ ๓/๒๕๓๕ ภายหลังจากที่สภาผู้แทนราษฎร ไม่อนุมัติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีชุดที่นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ส่งเรื่องให้ตุลาการรัฐธรรมนูญตีความมาตรา ๑๗๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ เนื่องจากในวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดดังกล่าวและ ได้มีผลใช้บังคับตลอดมา จนกระทั่งสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าว และนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศไม่อนุมัติในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งมีผลในวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๓๕ ซึ่งตุลาการรัฐธรรมนูญ ได้มีคำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๓๕ โดยเฉพาะปัญหาข้อ ๑ ว่า มาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ บัญญัติว่า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้พระราชกำหนด นั้นตกไป แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น ข้อความดังกล่าว มีความหมายอย่างไรและมีผลเกี่ยวกับบทบัญญัติมาตรา ๓ ของพระราชกำหนดนิรโทษกรรมที่ว่าผู้กระทำ พ้นจากความรับผิดโดยสิ้นเชิง เพียงใด นั้น คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อความดังกล่าวมีความหมาย ว่ากิจการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็ผลอันเกิดขึ้นจากบทบัญญัติของพระราชกำหนด หรือการกระทำผลของการกระทำ ประโยชน์หรือสิ่งอื่นใดที่ได้เกิดขึ้น ได้มีขึ้น หรือได้รับแล้ว อันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่ง พระราชกำหนดนั้น นับตั้งแต่วันที่พระราชกำหนดมีผลใช้บังคับจนถึงวันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนด มีผลกิจการดังกล่าวนั้นย่อมเป็นกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น และโดยที่มาตรา ๑๗๒ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ บัญญัติว่า การที่พระราชกำหนดตกไป ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น ดังนั้น กิจการนั้นจึงไม่ถูก กระทบกระเทือนแม้ว่าพระราชกำหนดจะตกไป บทบัญญัติมาตรา ๓ ของพระราชกำหนดนิรโทษกรรมที่ว่า ผู้กระทำพ้นจากความรับผิดโดยสิ้นเชิง ย่อมมีอยู่ตลอดไปโดยไม่ถูกกระทบกระเทือนจากการที่พระราชกำหนด ฉบับนี้ตกไป เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ เพราะพระราชกำหนดก็มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ กิจการที่เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนด คือ การพ้นจากความผิดและ ความรับผิดโดยสิ้นเชิงนั่นเอง ^{๓๔}

๑๑. ตัวอย่างความพยายามในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมของฝ่ายนิติบัญญัติ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๖

ภายหลังจากเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - พ.ศ. ๒๕๔๙ มีการชุมนุม ประท้วงของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) เพื่อประท้วงขับไล่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่ง ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการชุมนุมทางการเมืองของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ แห่งชาติ (นปช.) เพื่อต่อต้านรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๕๓ และในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗ มีการชุมนุมประท้วง ของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เพื่อขจัดอิทธิพลของอดีตนายกรัฐมนตรีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

^{๓๔} อุดม รัฐอมฤต และสถาพร ลั่นมณี, บรรณาธิการ. บทวิเคราะห์วิจารณ์คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด นิรโทษกรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป., น. ๓๕-๓๖.

จากการเมืองไทยและจัดตั้งสภาประชาชนเพื่อควบคุมการปฏิรูปประเทศ จนกระทั่งมีการชุมนุมเพื่อต่อต้านการยึดอำนาจรัฐโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ โดยฝ่ายนิติบัญญัติได้มีความพยายามเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมให้การกระทำความผิดในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ดังนี้

๑๑.๑ พ.ศ. ๒๕๕๒ นายประเกียรติ นาสิมมา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ.

สาระสำคัญ ให้นิรโทษกรรมบรรดาการกระทำให้ผู้ถูกระทำ ผู้กระทำ รวมทั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทั้งหลายที่ได้กระทำหลังถูกระทำ ระหว่างวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ หรือการกระทำหรือถูกระทำก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ในความผิดเกี่ยวกับการกระทำการปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ รวมทั้งการกระทำตามคำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การกระทำในการชุมนุมหรือเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุม การกล่าวหรือการไขข่าวไม่ว่าโดยวาจาหรือโดยการโฆษณาใด ๆ ที่เป็นการเรียกร้องทางการเมืองในการต่อต้านการบริหารราชการแผ่นดิน หรือการต่อต้านการปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ การกระทำของบุคคลหรือคณะบุคคลที่ถูกสอบสวน ไต่สวน ดำเนินคดีตามคำสั่งหรือประกาศ หรือคำวินิจฉัยของบุคคล คณะบุคคลหรือองค์กร รวมทั้งตามคำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ทหาร ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ ไม่ว่าจะบุคคลหรือคณะบุคคล ที่ได้กระทำในการควบคุมการชุมนุม การสลายการชุมนุม ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ราชการอื่นใด รวมถึงการกระทำการสอบสวนทางวินัยราชการอันสืบเนื่องจากการกระทำในการชุมนุมหรือเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุม การกล่าวหรือการไขข่าวไม่ว่าโดยวาจาหรือโดยการโฆษณาใด ๆ ที่เป็นการเรียกร้องทางการเมืองในการต่อต้านการบริหารราชการแผ่นดิน หรือการต่อต้านการปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ และการกระทำใด ๆ ขององค์กรอิสระหรือองค์กรอื่นใดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้างต้น แล้วแต่กรณี หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยผู้ได้รับการนิรโทษกรรมให้รวมถึงผู้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ หากการกระทำนั้นเป็นความผิดกฎหมาย ให้ผู้นั้นพ้นจากความผิดและความรับผิดทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง หากการกระทำนั้นผิดกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

สถานะ ตกไปเพราะยุบสภาผู้แทนราษฎร

๑๑.๒ พ.ศ. ๒๕๕๒ นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย กับคณะ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมทางการเมือง ของประชาชน ระหว่างวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ และระหว่างวันที่ ๒๖ มีนาคม ถึง วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๒ พ.ศ.

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๙ มาตรา โดยกำหนดให้ บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลกลุ่มใด ๆ ซึ่งเรียกตนเองว่า “กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย” ที่เกิดขึ้นไม่ว่าในสถานที่ใดซึ่งเกี่ยวกับการชุมนุมในทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ และกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลกลุ่มใด ๆ ซึ่งเรียกตนเองว่า “กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” ที่เกิดขึ้นไม่ว่าในสถานที่ใดซึ่งเกี่ยวกับการ ชุมนุมในทางการเมืองของประชาชน ระหว่างวันที่ ๒๖ มีนาคม ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๒ ไม่ว่าจะ ได้ กระทำในฐานะเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำหรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ให้ผู้กระทำพ้น จากความผิด และความรับผิดทั้งในทางแพ่งและทางอาญาโดยสิ้นเชิง โดยร่างพระราชบัญญัตินี้ไม่มีผลนิรโทษกรรม การกระทำอันเป็นความผิดในลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หมวด ๑ ความผิดต่อ องค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๑๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

สถานะ ตกไป เนื่องจากยุบสภาผู้แทนราษฎร

๑๑.๓ พ.ศ. ๒๕๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความ ประรองดองแห่งชาติ พ.ศ. จำนวน ๖ ร่าง ได้แก่

(๑) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่ง พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคมาตุภูมิ กับคณะ เป็นผู้เสนอ

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๘ มาตรา โดยกำหนดให้ บรรดาการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมืองตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ หากมีการกระทำใดที่เป็นความผิดตามกฎหมาย ให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิด โดยสิ้นเชิง และให้หมายความรวมถึงการกระทำทั้งหลายของบุคคลที่เกิดจากการชุมนุมทางการเมืองหรือ การแสดงออกทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่ห้ามการชุมนุม การกล่าววาจาหรือโฆษณาด้วย วิธีใดเพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการประท้วง ด้วยวิธีใด ๆ อันเป็นการกระทบต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลซึ่งเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องจากการชุมนุมทาง การเมืองหรือการแสดงออกทางการเมือง การกระทำทั้งหลายของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลใด ๆ อันเนื่อง กับการป้องกันระงับหรือปราบปราม ในเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง หรือ การกระทำใดที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำดังกล่าว

สถานะ ผู้เสนอขอถอนและที่ประชุมมีมติให้ถอนร่างพระราชบัญญัติออกจากระเบียบวาระการประชุม

(๒) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่ง นายนิยมนรปัญญา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ เป็นผู้เสนอ

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๕ มาตรา โดยกำหนดให้นิรโทษกรรมบรรดาการกระทำให้ผู้ถูกระงับ ผู้กระทำความผิดถึงบุคคลหรือคณะบุคคลทั้งหลายที่ได้กระทำความผิดหลังถูกกระทำระหว่างวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือการกระทำหรือถูกกระทำก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ในความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำการปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ รวมทั้งการกระทำตามคำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การกระทำในการชุมนุมหรือเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุม การกล่าวหรือการโฆษณาไม่ว่าโดยวาจาหรือโดยการโฆษณาใด ๆ ที่เป็นการเรียกร้องทางการเมืองในการต่อต้านการบริหารราชการแผ่นดิน หรือการต่อต้านการปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ การกระทำของบุคคลหรือคณะบุคคลที่ถูกสอบสวน ใต้สวน ดำเนินคดีตามคำสั่งหรือประกาศหรือคำวินิจฉัยของบุคคล คณะบุคคลหรือองค์กร รวมทั้งตามคำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ทหาร ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ ไม่ว่าจะบุคคลหรือคณะบุคคล ที่ได้กระทำการในการควบคุมการชุมนุม การสลายการชุมนุม ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ราชการอื่นใด รวมถึงการกระทำการสอบสวนทางวินัยราชการอันสืบเนื่องจากการกระทำในการชุมนุมหรือเกี่ยวเนื่องกับการชุมนุม การกล่าวหรือการโฆษณาไม่ว่าโดยวาจาหรือโดยการโฆษณาใด ๆ ที่เป็นการเรียกร้องทางการเมืองในการต่อต้านการบริหารราชการแผ่นดิน หรือการต่อต้านการปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ และการกระทำใด ๆ ขององค์กรอิสระหรือองค์กรอื่นใดตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้างต้น ผู้ได้รับการนิรโทษกรรมให้รวมถึงผู้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ หากการกระทำนั้นเป็นความผิดกฎหมาย ให้ผู้นั้นพ้นจากความผิดและความรับผิดทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง หากการกระทำนั้นผิดกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

สถานะ ผู้เสนอขอถอนและที่ประชุมมีมติให้ถอนร่างพระราชบัญญัติออกจากระเบียบวาระการประชุม

(๓) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่ง นายสามารถ แก้วมีชัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ เป็นผู้เสนอ

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๘ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ หากมีการกระทำใดที่เป็นความผิด

ตามกฎหมาย ให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้กระทำพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง ให้หมายความรวมถึงการกระทำทั้งหลายของบุคคลที่เกิดจากการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่ห้ามการชุมนุม การกล่าววาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีใดเพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการประท้วงด้วยวิธีใด ๆ อันเป็นการกระทบต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลซึ่งเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่อง จากการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมือง การกระทำทั้งหลายของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลใด ๆ อันเนื่องจากการป้องกันระงับหรือปราบปราม ในเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองหรือการกระทำใดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าว

สถานะ ผู้เสนอขอถอนและที่ประชุมมีมติให้ถอนร่างพระราชบัญญัติออกจากระเบียบวาระการประชุม

(๔) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่ง นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ เป็นผู้เสนอ

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๗ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายของบุคคลที่มีมูลเหตุหรือสืบเนื่องมาจากการชุมนุมเรียกร้องหรือการแสดงออกทางการเมืองไม่ว่ารูปแบบหรือลักษณะใด รวมถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ หากการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมาย ให้ถือว่ากรกระทำนั้นไม่เป็นความผิดอีกต่อไป และให้ผู้กระทำพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง หากผู้นั้นต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดไม่ว่าจะถูกคุมขังอยู่โดยหมายหรือคำสั่งของศาลหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด หากถูกคุมขังอยู่ก็ให้ปล่อยตัวผู้นั้นไป ถ้าผู้นั้นรับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษสิ้นสุดลง โดยไม่รวมถึงการกระทำอันเป็นความผิดฐานก่อการร้าย และความผิดต่อชีวิต

สถานะ ผู้เสนอขอถอนและที่ประชุมมีมติให้ถอนร่างพระราชบัญญัติออกจากระเบียบวาระการประชุม

(๕) ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ซึ่ง นายนิยม วรปัญญา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ เป็นผู้เสนอ

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๗ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำใด ๆ ของบุคคลซึ่งได้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง หรือบุคคลซึ่งไม่ได้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง แต่การกระทำนั้นมีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางการเมือง โดยการกล่าวด้วยวาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีการใดเพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การป้องกันตน การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการชุมนุม การประท้วง หรือการแสดงออกด้วยวิธีการใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์สืบเนื่องมาจากการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน

พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง การกระทำดังกล่าวไม่รวมถึงการกระทำใด ๆ ของบรรดาผู้ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจหรือสั่งการให้มีการเคลื่อนไหวยานพาหนะในห้วงระยะเวลาดังกล่าว

สถานะ ผู้เสนอขอถอนและที่ประชุมมีมติให้ถอนร่างพระราชบัญญัติออกจากระเบียบวาระการประชุม

(๖) ร่างพระราชบัญญัติการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่ง นายพีรพันธุ์ พาลุสุข สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ เป็นผู้เสนอ

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๕ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำดังกล่าวในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๙ จนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากมีการกระทำใดเป็นความผิดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้ที่ได้กระทำนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง

สถานะ ผู้เสนอขอถอนและที่ประชุมมีมติให้ถอนร่างพระราชบัญญัติออกจากระเบียบวาระการประชุม

หมายเหตุ ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ ประธานของที่ประชุมได้ปรึกษาในที่ประชุมเพื่อขอให้นำเรื่องการขอถอนร่างพระราชบัญญัติจำนวน ๖ ร่างออกจากระเบียบวาระการประชุมตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕๓^{๓๔} เนื่องจากผู้เสนอได้ขอถอนร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๖ ฉบับ ภายหลังการอภิปรายของสมาชิก ที่ประชุมได้ลงมติยินยอมให้ถอนร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๖ ฉบับ ดังกล่าวออกจากระเบียบวาระการประชุม

๑๑.๔ พ.ศ. ๒๕๕๖ นายวรชัย เหมะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย กับคณะ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ.

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๗ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำใด ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง หรือบุคคลซึ่งไม่ได้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง แต่กระทำการนั้นมีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางการเมือง โดยการกล่าวด้วยวาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีการใดเพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การป้องกันตน การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการชุมนุม การประท้วง หรือการแสดงออกด้วยวิธีการใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่ง

^{๓๔} ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕๓ กำหนดว่า “ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุม”

อย่างไรของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์สืบเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ไม่เป็นความผิดต่อไป และให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง ซึ่งไม่รวมถึงการกระทำใด ๆ ของบรรดาผู้ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจหรือสั่งการให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในห้วงระยะเวลาดังกล่าว

กระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรม

การพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๗ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ นายวรชัย เหมะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย จังหวัดสมุทรปราการ ขอใช้ข้อบังคับฯ ข้อ ๔๖ (๒) และข้อบังคับฯ ข้อ ๒๑^{๓๖} ขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุมที่ ๕.๒๓ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ให้เลื่อนขึ้นมาพิจารณาเป็นอันดับแรกก่อนร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว (ระเบียบวาระเรื่องที่ประชุมเห็นชอบให้เลื่อนขึ้นมาพิจารณาก่อนลำดับที่ ๒) ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป ซึ่งที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบ โดยมีผู้เข้าประชุม ๓๓๘ ท่าน เห็นด้วย ๒๘๔ ท่าน ไม่เห็นด้วย ๔๓ ท่าน งดออกเสียง ๑ ท่าน ไม่ลงคะแนนเสียง ๑๐ ท่าน (โดยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่ได้นำร่างพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาทำนองเดียวกันและมีสาระสำคัญที่คล้ายคลึงกัน คือ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. จำนวน ๖ ฉบับที่เสนอโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน กับคณะ นายนิยม วรปัญญา กับคณะ นายสามารถ แก้วมีชัย กับคณะ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ กับคณะ และนายพีรพันธุ์ พาลุสุข กับคณะ และร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. นายนิยม วรปัญญา กับคณะ เป็นผู้เสนอมาพิจารณารวมด้วย)^{๓๗}

ต่อมาในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖ เมื่อครบองค์ประชุมแล้วนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ขึ้นบัลลังก์และกล่าวเปิดประชุม จากนั้นได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาระเบียบวาระเรื่องที่ประชุมเห็นชอบให้เลื่อนขึ้นมาพิจารณาก่อน คือ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ซึ่งนายวรชัย เหมะ กับคณะ เป็นผู้เสนอ เมื่อผู้เสนอได้แถลงหลักการและเหตุผล มีสมาชิกอภิปราย โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ผลัดเปลี่ยนกันดำเนินการประชุม ภายหลังสมาชิกอภิปรายจนได้เวลาพอสมควรแล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้สั่งเลื่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป^{๓๘}

^{๓๖} ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๖ (๒) กำหนดว่า “ญัตติต่อไปนี้ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ (๒) ขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม และข้อ ๒๑ กำหนดว่า “การประชุม ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่อยู่ในระเบียบวาระการประชุม และต้องดำเนินการตามระเบียบวาระการประชุมที่จัดไว้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น”

^{๓๗} รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๗ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖

^{๓๘} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖

ต่อมาในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๖ เมื่อครบองค์ประชุมแล้ว นายวิสุทธิ ไชยณรงค์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร ขึ้นบัลลังก์และกล่าวเปิดประชุม จากนั้นได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาระเบียบวาระเรื่องที่ประชุมเห็นชอบให้เลื่อนขึ้นมาพิจารณา ก่อน คือ ร่างพระราชบัญญัติ นิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ซึ่งนายวรชัย เหมะ กับคณะ เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกอภิปรายโดยมีรองประธานสภาผู้แทนราษฎรทั้งสอง ได้ผลัดเปลี่ยนกันดำเนินการประชุม ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ รับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๓๐๐ เสียง ไม่รับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๑๒๗ เสียง และงดออกเสียง ๑๔ เสียง และมีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ จำนวน ๓๕ คนเพื่อพิจารณา กำหนดแปรญัตติภายใน ๗ วัน ^{๓๙}

การพิจารณาในวาระที่สองและการลงมติในวาระที่สาม ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒๑ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ ตุลาคม และวันศุกร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ เมื่อครบองค์ประชุมแล้ว นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ขึ้นบัลลังก์และกล่าวเปิดประชุม โดยนายสุกิจ อัถโถปกรณ์ เป็นผู้เสนอการขอเลื่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ นิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว ตามข้อบังคับฯ ข้อ ๔๗ (๕) ^{๔๐} ออกไปก่อน ขณะที่ ร้อยโท ปรีชาพล พงษ์พานิช เป็นผู้เสนอให้พิจารณาตามระเบียบวาระการประชุมต่อไป ผลการลงมติ ที่ประชุมลงมติ เห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๑๑๒ เสียง ไม่เห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๓๐๘ เสียง จากนั้นที่ประชุมได้พิจารณาระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วต่อไป คือ ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว ที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่ ๒ โดยเริ่มต้นพิจารณาตั้งแต่ชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และได้ลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๓ (โดยเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๓๑๐ เสียง ไม่เห็นชอบ ไม่มี งดออกเสียง ๔ เสียง) เพื่อเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญฯ ^{๔๑}

^{๓๙} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๖

^{๔๐} ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๗ (๕) กำหนดว่า “เมื่อที่ประชุมกำลังพิจารณาญัตติโดยผู้ห้ามเสนอญัตติอื่นขึ้นมาพิจารณา เว้นแต่ญัตติดังต่อไปนี้ (๕) ขอให้เลื่อนการศึกษาหรือพิจารณา”

^{๔๑} บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒๑ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ ตุลาคม และวันศุกร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ (รายงานการประชุมครั้งนี้คณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร ยังมิได้ตรวจและสภายังมิได้รับรอง เนื่องจากมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามมาตรา ๑๐๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ ทำให้สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และขอรับรองความถูกต้องของรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๘ วรรคสอง)

โดยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันจันทร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖ ที่ประชุมได้พิจารณาและเห็นชอบให้ตั้งข้อบังคับฯ ข้อ ๑๓๖^{๒๖} เป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี และมีมติตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ.ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการในวาระที่หนึ่งแล้ว^{๒๗} ต่อมาที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๒๓ (สมัยทั่วไป) วันจันทร์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ได้ลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ.ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้ว

สถานะ ตกไป เนื่องจากวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อนและส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร ต่อมามีการยุบสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่ได้มีการยืนยันร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๑๑.๕ พ.ศ. ๒๕๖๕ นายระวี มาตชนมมาตล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังธรรมใหม่ กับคณะ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ.

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๙ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการกระทำใด ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมือง หรือบุคคลซึ่งไม่ได้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง แต่การกระทำนั้นมีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางการเมือง โดยการกล่าวด้วยวาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีการใด เพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การป้องกันตน การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการชุมนุม การประท้วง หรือการแสดงออกด้วยวิธีการใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบต่อชีวิต ร่างกายสุขภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์สืบเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง ตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ไม่เป็นความผิดทั้งทางอาญาและทางแพ่งต่อไป และให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ ไม่รวมรวมถึงการกระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติมิชอบ การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ หรือเป็นการกระทำที่ส่งผลให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

สถานะ ตกไป เนื่องจากยุบสภาผู้แทนราษฎร

^{๒๖} ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๑๓๖ กำหนดว่า “ในกรณีที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใดในวาระที่หนึ่งแล้ว ประธานวุฒิสภาอาจพิจารณามอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญประจำวุฒิสภาคณะใดคณะหนึ่งที่เกี่ยวข้อง หรือวุฒิสภาอาจตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกินสิบห้าคน แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นเฉพาะกรณีไปได้ และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบในวาระที่สามแล้วให้คณะกรรมการดังกล่าวรายงานต่อประธานวุฒิสภาเป็นการด่วน ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของสมาชิกในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไป”

^{๒๗} ประกาศวุฒิสภา เรื่อง ตั้งคณะกรรมการพิจารณาพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ.ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๑๓๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๐ ตอนที่ ๑๐๖ ง วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖

๑๑.๖ พ.ศ. ๒๕๖๖ นายชัยวิช ตูลารณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคก้าวไกล กับคณะ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่บุคคลซึ่งได้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ.

สาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๑๔ มาตรา โดยกำหนดให้ บรรดาการกระทำใด ๆ ของบุคคลผู้เข้าร่วมเดินขบวนและชุมนุมประท้วงทางการเมืองที่ได้กระทำระหว่างวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ จนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ตลอดจนการกระทำใด ๆ ของบุคคลซึ่งไม่ได้ เข้าร่วมเดินขบวนและชุมนุมประท้วงทางการเมือง ที่ได้กระทำขึ้นระหว่างวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙ จนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ แต่การกระทำนั้นมีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้ง ทางการเมืองอันเป็นความผิดตามประกาศที่คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดการกระทำความผิดเพื่อการ นิรโทษกรรมกำหนด หากการกระทำดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกายภาพหรือการแสดงความคิดเห็น เป็นความผิดตามกฎหมายอันผู้กระทำได้กระทำไปโดยมีมูลเหตุจงใจทางการเมือง ให้ผู้กระทำนั้นพ้นจาก ความผิด และความรับผิดโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดกับพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยมีให้บรรดา การกระทำดังต่อไปนี้ได้รับการนิรโทษกรรม คือ การกระทำของบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ ชุมนุมประท้วงตลอดจนการสลายการชุมนุม ไม่ว่าจะได้กระทำในฐานะเป็นผู้สั่งการหรือผู้ปฏิบัติการ และไม่ว่า จะกระทำในชั้นตอนใด ๆ อันเป็นการกระทำเกินสมควรแก่เหตุ การกระทำความผิดต่อชีวิตตามประมวล กฎหมายอาญา เว้นแต่การกระทำโดยประมาท และการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๓ ทั้งบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือ ผู้สนับสนุนในความผิดนั้น

สถานะ บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ รอกการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง

๑๑.๗ พ.ศ. ๒๕๖๖ นายปรีดา บุญเพลิง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคครูไทยเพื่อ ประชาชน กับคณะ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ.

สาระสำคัญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาทั้งหมด ๙ มาตรา โดยกำหนดให้บรรดาการ กระทำใด ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมือง หรือบุคคลซึ่ง ไม่ได้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง แต่การกระทำนั้นมีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทาง การเมือง โดยการกล่าวด้วยวาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีการใด เพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การป้องกันตน การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการชุมนุม การประท้วง หรือการแสดงออกด้วยวิธีการ ใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบต่อชีวิต ร่างกายสุขภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ซึ่งเป็น เหตุการณ์สืบเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง ตามที่ระบุในบัญชีท้าย พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ไม่เป็นความผิด ทั้งทางอาญาและทางแพ่งต่อไป และให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดโดย สิ้นเชิง ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการกระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติมิชอบ การกระทำความผิดตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ หรือเป็นการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

สถานะ บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ รอกการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง

๑๒. ตารางเปรียบเทียบความพยายามในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรม ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๖

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
สภาฯ ชุดที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๕๒)	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ.	นายประเกียรติ นาสิมมา ส.ส. พรรคเพื่อไทย กับคณะ	วันที่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๕ พ.ค. ๒๕๕๒ และการกระทำก่อน วันที่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๔๙ แต่ได้รับผลร้ายจาก องค์การที่เกิดจากการ ปฏิรูปการปกครอง ในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข	-การกระทำให้ผู้ถูกระทำ ผู้กระทำ รวมทั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทั้งหลาย ที่ได้กระทำหรือถูกระทำระหว่าง ช่วงเวลาที่กำหนด หรือการกระทำ หรือถูกระทำในความผิดที่เกี่ยวกับ การกระทำการปฏิรูปการปกครอง ในระบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข -ผู้ได้รับนิรโทษกรรมรวมถึงผู้กระทำ ในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ ให้กระทำ ให้พ้นจากความผิดและความ รับผิดชอบทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทาง ปกครอง	-	-ตกไป เนื่องจาก ยุบสภา
สภาฯ ชุดที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๕๒)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม แก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องใน การชุมนุมทางการเมืองของ ประชาชน ระหว่างวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ และระหว่างวันที่ ๒๖	นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ส.ส.พรรค ภูมิใจไทย กับคณะ	ระหว่างวันที่ ๒๕ พ.ค. ถึงวันที่ ๓ ธ.ค. ๒๕๕๑ และระหว่างวันที่ ๒๖ มี.ค. ถึงวันที่ ๑๔ เม.ย. ๒๕๕๒	-การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคล กลุ่มใด ๆ ซึ่งเรียกตนเองว่า “กลุ่ม พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” -การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคล กลุ่มใด ๆ ซึ่งเรียกตนเองว่า “กลุ่มแนว	-ความผิดตาม ประมวลกฎหมาย อาญา เกี่ยวกับ ความมั่นคงแห่ง ราชอาณาจักร หมวด ๑	-ตกไป เนื่องจาก ยุบสภา

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
	มีนาคม ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๒ พ.ศ.			ร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ แห่งชาติ” -ผู้ได้รับนิรโทษกรรมรวมถึงผู้กระทำ ในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ ให้กระทำ ให้พ้นจากความผิดและ ความรับผิดทั้งทางอาญา ทางแพ่ง	ความผิดต่อ องค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และ ผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์ มาตรา ๑๐๗ ถึง มาตรา ๑๑๒	
สภาฯ ชุดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖)	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ.	พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ส.ส. พรรคมาตุภูมิ กับคณะ	ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ก.ย. ๒๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พ.ค. ๒๕๕๔	-การกระทำใด ๆ ของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง -ให้หมายความรวมถึงการกระทำ ทั้งหลายของบุคคลที่เกิดจากการชุมนุม ทางการเมืองหรือการแสดงออกทาง การเมืองไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืน กฎหมายที่ห้ามการชุมนุม การกล่าว วาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีใดเพื่อเรียกร้อง หรือให้มีการต่อต้านรัฐ การต่อสู้ขัดขืน การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการประท้วงด้วยวิธีใด ๆ อันเป็น	-	-ผู้เสนอขอถอน และที่ประชุม มีมติให้ถอนร่าง พระราชบัญญัติ ออกจาก ระเบียบวาระ การประชุม

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				การกระทบต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน ของบุคคลซึ่งเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่อง จากการชุมนุมทางการเมืองหรือ การแสดงออกทางการเมือง การกระทำ ทั้งหลายของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ บุคคลใด ๆ อันเนื่องจากการป้องกัน ระงับหรือปราบปราม ในเหตุการณ์ การชุมนุมทางการเมือง การแสดงออก ทางการเมือง หรือการกระทำใด ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าว		
สภาฯ ชุดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖)	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ.	นายนิยม วรรณปัญญา ส.ส. พรรคเพื่อไทย กับคณะ	ระหว่างวันที่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ พระราชบัญญัตินี้ ใช้บังคับ	-การกระทำให้ผู้ถูกระทำ ผู้กระทำ รวมถึงบุคคลหรือคณะบุคคลทั้งหลาย ที่ได้กระทำหลังถูกระทำในความผิด ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำการปฏิรูป การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข -ผู้ได้รับโทษนิรโทษกรรมให้รวมถึง ผู้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ	-	-ผู้เสนอขอถอน และที่ประชุม มีมติให้ถอนร่าง พระราชบัญญัติ ออกจาก ระเบียบวาระ การประชุม

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				ให้พ้นจากความผิดและความรับผิดทั้ง ทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง		
สภาฯ ชุดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖)	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ.	นายสามารถ แก้วมีชัย ส.ส. พรรคเพื่อไทย กับคณะ	ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ก.ย. ๒๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พ.ค. ๒๕๕๔	-การกระทำทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง กับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง -ให้หมายความรวมถึงการกระทำ ทั้งหลายของบุคคลที่เกิดจากการชุมนุม ทางการเมืองหรือการแสดงออกทาง การเมืองไม่ว่าจะเป็นการฝ่าฝืน กฎหมายที่ห้ามการชุมนุม การกล่าว วาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีใดเพื่อเรียกร้อง หรือให้มีการต่อต้านรัฐ การต่อสู้ขัดขืน การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการประท้วงด้วยวิธีใด ๆ อันเป็น การกระทบต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน ของบุคคลซึ่งเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่อง จากการชุมนุมทางการเมืองหรือ	-	-ผู้เสนอขอถอน และที่ประชุม มีมติให้ถอนร่าง พระราชบัญญัติ ออกจาก ระเบียบวาระ การประชุม

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				การแสดงออกทางการเมือง การกระทำ ทั้งหลายของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ บุคคลใด ๆ อันเนื่องจากการป้องกัน ระงับหรือปราบปราม ในเหตุการณ์ การชุมนุมทางการเมือง การแสดงออก ทางการเมือง หรือการกระทำใด ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกล่าว		
สภาฯ ชุดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖)	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ.	นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ส.ส. พรรคเพื่อไทย กับคณะ	ระหว่างวันที่ ๑๕ ก.ย. ๒๕๕๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พ.ค. ๒๕๕๙	-การกระทำทั้งหลายที่มีมูลเหตุหรือ สืบเนื่องมาจากการชุมนุมเรียกร้อง หรือการแสดงออกทางการเมือง ไม่ว่ารูปแบบหรือลักษณะใด รวมถึง การกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว	-การกระทำอัน เป็นความผิด ฐานก่อการร้าย และความผิดต่อชีวิต	-ผู้เสนอขอถอน และที่ประชุม มีมติให้ถอนร่าง พระราชบัญญัติ ออกจาก ระเบียบวาระ การประชุม
สภาฯ ชุดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม แก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจาก การชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง	นายนิยม วรรณปัญญา ส.ส. พรรคเพื่อไทย กับคณะ	ตั้งแต่วันที่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๑๐ พ.ค. ๒๕๕๙	-การกระทำใด ๆ ของบุคคล ซึ่งได้เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง	-การกระทำใด ๆ ของบรรดาผู้ซึ่ง มีอำนาจในการ ตัดสินใจหรือสั่งการ	-ผู้เสนอขอถอน และที่ประชุมมี มติให้ถอนร่าง พระราชบัญญัติ

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
	ของประชาชน พ.ศ.			-การกระทำของบุคคลซึ่งไม่ได้เข้าร่วม การประชุมทางการเมือง แต่การกระทำ นั้นมีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับ ความขัดแย้งทางการเมือง	ให้มีการเคลื่อนไหว ทางการเมือง	ออกจาก ระเบียบวาระ การประชุม
สภาฯ ชุดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖)	ร่างพระราชบัญญัติการปรองดอง แห่งชาติ พ.ศ.	นายพีรพันธุ์ พาลุสุข ส.ส.พรรคเพื่อไทย กับคณะ	ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๙ จนถึงวันที่พระราช บัญญัตินี้ใช้บังคับ	-การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการกระทำใดที่เกี่ยวข้อง กับการกระทำดังกล่าว -ผู้ได้รับโทษนิรโทษกรรมให้รวมถึง ผู้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำ ให้พ้นจากความผิดและความรับผิด	-	-ผู้เสนอขอถอน และที่ประชุม มีมติให้ถอนร่าง พระราชบัญญัติ ออกจาก ระเบียบวาระ การประชุม
สภาฯ ชุดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม แก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจาก การประชุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมือง ของประชาชน พ.ศ.	นายวรชัย เหมะ ส.ส. พรรคเพื่อไทย กับคณะ	ตั้งแต่วันที่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๑๐ พ.ค. ๒๕๕๔	-การกระทำใด ๆ ของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง หรือบุคคลซึ่งไม่ได้เข้าร่วมการประชุม ทางการเมือง แต่กระทำการนั้น มีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่อง	-การกระทำใด ๆ ของบรรดา ผู้ซึ่งมีอำนาจ ในการตัดสินใจ หรือสั่งการ ให้มีการเคลื่อนไหว ทางการเมือง	-ตกไป เนื่องจาก วุฒิสภา ไม่เห็นชอบ และต่อมา มีการยุบ

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				กับความขัดแย้งทางการเมือง โดยการกล่าวด้วยวาจาหรือโฆษณาด้วยวิธีการใดเพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การป้องกันตน การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ การชุมนุม การประท้วง หรือ การแสดงออกด้วยวิธีการใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบต่อชีวิต ร่างกาย ออนามัย ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์สืบเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง		สภา จึงไม่ได้มีการยื่นร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๔๘ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
สภาฯ ชุดที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๖๕)	ร่างพระราชบัญญัติสร้างเสริมสังคมสันติสุข พ.ศ.	นายระวี มาศฉมาดล ส.ส.พรรคพลังธรรมใหม่ กับคณะ	ตั้งแต่วันที่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๓๐ พ.ย. ๒๕๖๕	-การกระทำใด ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง หรือบุคคลซึ่งไม่ได้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง แต่การกระทำนั้นมีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางการเมือง โดยการกล่าวด้วยวาจาหรือโฆษณา	-การกระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติมิชอบ -การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒	-ยังไม่ได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมและตกไปเนื่องจากยุบสภาฯ

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				<p>ด้วยวิธีการใด เพื่อเรียกร้องหรือให้มีการต่อต้านรัฐ การป้องกันตน การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการชุมนุม การประท้วง หรือการแสดงออกด้วยวิธีการใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบต่อชีวิต ร่างกายสุขภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์สืบเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง ตามที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา</p> <p>-ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ภายในราชอาณาจักร ตามมาตรา ๑๑๓ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๑๑๔ (เฉพาะการเตรียมการอื่นใด หรือสมทบเพื่อเป็นกบฏ) มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๑๗</p> <p>-ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามมาตรา ๑๓๕/๑ (๑) หรือ (๓) มาตรา ๑๓๕/๒ มาตรา ๑๓๕/๓</p>	<p>-การกระทำที่ส่งผลให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย</p>	

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				<p>-ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามมาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๓๘ มาตรา ๑๓๙</p> <p>-ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามมาตรา ๒๐๙ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๑๐ ถึงมาตรา ๒๑๔ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๑๖</p> <p>-ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามมาตรา ๒๑๗ ถึงมาตรา ๒๒๐ มาตรา ๒๒๕ มาตรา ๒๒๖</p> <p>-ความผิดต่อร่างกาย ตามมาตรา ๒๙๕ มาตรา ๒๙๙ มาตรา ๓๐๐</p> <p>-ความผิดต่อเสรีภาพ ตามมาตรา ๓๐๙ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๓๒๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๑๐ ทวิ มาตรา ๓๑๑ วรรคหนึ่ง</p> <p>-ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามมาตรา ๓๕๘ มาตรา ๓๕๙ (๓)</p> <p>-ความผิดฐานบุกรุก ตามมาตรา ๓๖๒ มาตรา ๓๖๔ มาตรา ๓๖๕ (๑) หรือ</p>		

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				<p>(๒) โดยร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สอง คนขึ้นไป หรือ (๓) -ความผิดตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง ตามมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย วิเทศนามคม -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย ทางหลวง -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการ บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักร -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย จรรยาบรรณ</p>		

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				-ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การชุมนุมสาธารณะ		
สภาฯ ชุดที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๖๖)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม แก่บุคคลซึ่งได้กระทำความผิด อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ.	นายชัยวัช ตุลาธน ส.ส.พรรคก้าวไกล กับคณะ	ระหว่างวันที่ ๑๑ ก.พ. ๒๕๔๙ จนถึงวันที่ พระราชบัญญัตินี้ มีผลใช้บังคับ	-การกระทำใด ๆ ของบุคคลผู้เข้าร่วม เดินขบวนและชุมนุมประท้วง ทางการเมือง -การกระทำใด ๆ ของบุคคลซึ่งไม่ได้ เข้าร่วมเดินขบวนและชุมนุมประท้วง ทางการเมืองแต่การกระทำนั้นมีมูลเหตุ เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับความ ขัดแย้งทางการเมืองอันเป็นความผิด ตามประกาศที่คณะกรรมการวินิจฉัย ชี้ขาดการกระทำความผิดเพื่อการ นิรโทษกรรมกำหนด	-การกระทำของ บรรดาเจ้าหน้าที่ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ในเหตุการณ์ชุมนุม ประท้วงตลอดจน การสลายการชุมนุม ไม่ว่าจะได้กระทำ ในฐานะเป็นผู้สั่งการ หรือผู้ปฏิบัติการ และไม่ว่าจะกระทำ ในขั้นตอนใด ๆ อันเป็นการกระทำ เกินสมควรแก่เหตุ	- บรรจุ ระเบียบวาระ การประชุม สภา ผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ และรอการ พิจารณา ในวาระที่หนึ่ง

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
					-การกระทำความผิด ต่อชีวิตตามประมวล กฎหมายอาญา เว้นแต่การกระทำ โดยประมาท -การกระทำความผิด ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๓ ทั้งบุคคลที่เป็น ตัวการ ผู้ใช้ หรือ ผู้สนับสนุนใน ความผิดนั้น	
สภาฯ ชุดที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๖๗)	ร่างพระราชบัญญัติสร้างเสริม สังคมสันติสุข พ.ศ.	นายปรีดา บุญเพลิง ส.ส.พรรคครูไทยเพื่อ ประชาชน กับคณะ	ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕	-การกระทำใด ๆ ของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง หรือการแสดงออกทางการเมือง หรือบุคคลซึ่งไม่ได้เข้าร่วมชุมนุม ทางการเมือง แต่การกระทำนั้น มีมูลเหตุเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่อง	-การกระทำความผิด ฐานทุจริตหรือ ประพฤตินิยมชอบ -การกระทำความผิด ตามประมวล	บรรจुरะเบียบ วาระการ ประชุมสภา ผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ รอ

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				<p>กับความขัดแย้งทางการเมือง โดยการกล่าวด้วยวาจาหรือโฆษณา ด้วยวิธีการใด เพื่อเรียกร้องหรือ ให้มีการต่อต้านรัฐ การป้องกันตน การต่อสู้ขัดขืนการดำเนินการของ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการชุมนุม การประท้วง หรือการแสดงออก ด้วยวิธีการใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบ ต่อชีวิต ร่างกายสุขภาพ ทรัพย์สินหรือ สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเหตุการณ์สืบเนื่องจากการชุมนุม ทางการเมือง หรือการแสดงออก ทางการเมือง ตามที่ระบุในบัญชีท้าย พระราชบัญญัติ ได้แก่</p> <p>ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา -ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ภายในราชอาณาจักร ตามมาตรา ๑๑๓ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๑๑๔ (เฉพาะการ</p>	<p>กฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ -การกระทำที่ ส่งผลให้ผู้อื่น ถึงแก่ความตาย</p>	<p>การพิจารณา ในวาระที่หนึ่ง</p>

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				<p>ตระเตรียมการอื่นใด หรือสมทบเพื่อ เป็นกบฏ) มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๑๗ -ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตาม มาตรา ๑๓๕/๑ (๒) หรือ (๓) มาตรา ๑๓๕/๒ มาตรา ๑๓๕/๓ -ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามมาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๓๘ มาตรา ๑๓๙ -ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข ของประชาชน ตามมาตรา ๒๐๙ วรรค หนึ่ง มาตรา ๒๑๐ ถึงมาตรา ๒๑๔ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๑๖ -ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิด ภัยอันตรายต่อประชาชน ตามมาตรา ๒๑๗ ถึงมาตรา ๒๒๐ มาตรา ๒๒๕ มาตรา ๒๒๖ -ความผิดต่อร่างกาย ตามมาตรา ๒๙๕ มาตรา ๒๙๙ มาตรา ๓๐๐ -ความผิดต่อเสรีภาพ ตามมาตรา ๓๐๙ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๓๑๐</p>		

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				<p>วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๑๐ ทวิ มาตรา ๓๑๑ วรรคหนึ่ง</p> <p>-ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตาม มาตรา ๓๕๘ มาตรา ๓๕๙ (๓)</p> <p>-ความผิดฐานบุกรุก ตามมาตรา ๓๖๒ มาตรา ๓๖๔ มาตรา ๒๖๕ (๑) หรือ (๒) โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกัน ตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือ (๓)</p> <p>-ความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง</p> <p>-ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว.</p> <p>-ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง</p> <p>-ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยวิเทศพินาศ</p> <p>-ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวง</p> <p>-ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน</p>		

สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ (พ.ศ.)	ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม	ผู้เสนอ	ช่วงเวลาในการ นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่นิรโทษกรรม	ฐานความผิด ที่ไม่นิรโทษกรรม	สถานะ
				-ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การรักษาความมั่นคงภายใน -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย จราจรทางบก -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ -ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การชุมนุมสาธารณะ		

ที่มา จากการสรุปของผู้เขียน โดยสืบค้นจากฐานข้อมูลระบบสารสนเทศด้านนิติบัญญัติ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑๓. บทสรุป

ประเทศไทยมีการประกาศใช้กฎหมายนิรโทษกรรมจำนวนทั้งสิ้น ๒๓ ฉบับ วัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อให้เกิดความสงบสุขหรือเพื่อสร้างสันติสุข เพื่อความปรองดองสามัคคีภายในประเทศ เพื่อให้เกิดการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบต่าง ๆ และเพื่อร่วมเฉลิมฉลองเหตุการณ์สำคัญในประเทศ โดยการตรากฎหมายนิรโทษกรรมมี ๓ รูปแบบ คือ ตราเป็นพระราชบัญญัติมีจำนวน ๑๙ ฉบับ ตราเป็นพระราชกำหนดมีจำนวน ๔ ฉบับ โดยรัฐสภาไม่เห็นชอบ ๑ ฉบับ และถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาตามเนื้อหาของกฎหมายนิรโทษกรรมแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การนิรโทษกรรมในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมือง ซึ่งกฎหมายนิรโทษกรรมจำนวนทั้งสิ้น ๒๓ ฉบับ เป็นการนิรโทษกรรมที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมือง ทั้งนี้ ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๐ ถึงมาตรา ๑๓๕ และความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ไม่ใช่ความผิดทางการเมือง และการนิรโทษกรรมในกรณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมือง เช่น การนิรโทษกรรมให้กับการกระทำความผิดตามกฎหมายอาชญากรรม ความผิดเกี่ยวกับการเสียภาษี ความผิดในการขาดหนี้ราชการ เป็นต้น โดยผลของการนิรโทษกรรมนอกจากจะมีผลให้การกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรใดไม่ถือเป็นกระทำความผิดทางอาญา อันทำให้ไม่ต้องรับผิดทางอาญาแล้วนั้น หากผู้มีอำนาจนิรโทษกรรมประสงค์จะให้การนิรโทษกรรมเกิดผลอย่างอื่นด้วยก็ต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจน คือ ผลต่อคำสั่งลงโทษหรือคำพิพากษา ผลต่อความรับผิดทางวินัย และผลต่อสิทธิและประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งกระบวนการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยรัฐสภามีทั้งการพิจารณาโดยสภาเดียวและการพิจารณาโดยสองสภาขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญในช่วงเวลานั้น ๆ กำหนดไว้ กรณีการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยสภาเดียว ได้แก่ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งการพิจารณาโดยสภาเดียวเป็นการพิจารณาที่มีความรวดเร็ว และบางครั้งมีการพิจารณาโดยใช้คณะกรรมการเต็มสภา ส่วนกรณีการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยสองสภา คือ ต้องผ่านการพิจารณาทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ กรณีการพิจารณากฎหมายนิรโทษกรรมโดยสองสภาที่ประสบความสำเร็จ คือ เป็นการเสนอร่างกฎหมายนิรโทษกรรมโดยคณะรัฐมนตรี และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างกฎหมายนิรโทษกรรมประกบหลายฉบับ รวมทั้งการพิจารณาในวาระที่สองมีการพิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา ส่วนความพยายามในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมของฝ่ายนิติบัญญัตินับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา มีการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมหลายครั้งแต่ไม่ประสบความสำเร็จด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น ไม่ได้เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ไม่ได้เกิดจากการริเริ่มโดยคณะรัฐมนตรี แต่เกิดจากการริเริ่มเสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีการพิจารณาเพียงร่างกฎหมายฉบับเดียว โดยไม่ได้นำร่างกฎหมายที่มีเนื้อหาทำนองเดียวกันอีกหลายฉบับมาพิจารณารวมกัน รวมทั้งวุฒิสภาไม่เห็นชอบกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เป็นต้น ประกอบกับมีกระแสการต่อต้านจากประชาชนภายนอก มีการขยายผลทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงทางการเมือง เกิดความรุนแรงและแตกแยกในสังคมอย่างมากจนนำไปสู่การประกาศ

ยุคสภาผู้แทนราษฎร และการรัฐประหารรัฐบาลตามมา จวบจนสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ได้มีการเสนอร่างกฎหมายนิรโทษกรรมอีกครั้ง ซึ่งมีทั้งร่างกฎหมายนิรโทษกรรมที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และร่างกฎหมายนิรโทษกรรมที่อยู่ระหว่างการริเริ่มการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของภาคประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการเสนอญัตติขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการตราพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมอีกด้วย ผู้เขียนเห็นว่าความพยายามในการเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมรอบนี้ มีความแตกต่างกันในเรื่องขอบเขตของการนิรโทษกรรม การกระทำความผิดฐานใดบ้างที่ควรได้รับการนิรโทษกรรมหรือการกระทำความผิดฐานใดบ้างที่ไม่ควรได้รับการนิรโทษกรรม โดยเฉพาะในประเด็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ มีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องพิจารณาดำเนินการอย่างรอบคอบ เพื่อมิให้เกิดชนวนความขัดแย้งรอบใหม่ที่อาจจะรุกรามบานปลายจนยากจะควบคุม โดยต้องใช้ประสบการณ์ในอดีตเป็นบทเรียนสำคัญในการดำเนินการ ซึ่งการตรากฎหมายนิรโทษกรรมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และที่สำคัญต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน ทั้งนี้ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

บรรณานุกรม

การนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก

eb.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/filenew/8.1.pdf

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๒.

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑.

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๓๕ เรื่อง พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๘๑ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๕

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๓๕ เรื่อง การตีความมาตรา ๑๗๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๑๑๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

ธรรมนูญ สุ่มันตกุล. กฎหมายนิรโทษกรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จาก

<https://www.krisdika.go.th/data/activity/act223.pdf>

บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๑๕

บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๓๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๖

บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๒๐

บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๔๙ วันศุกร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๑

บันทึกการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. ครั้งที่ ๒/๒๕๓๔ วันพฤหัสบดีที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๔

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๗/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน ๒๕๓๑

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๑๑/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) เป็นพิเศษ วันพุธที่ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๑

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๒๑/๒๕๓๒ (สมัยสามัญ) วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง)

วันพุธที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๗ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ)

วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒ (สมัยสามัญทั่วไป)

วันพุธที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญทั่วไป)

วันพฤหัสบดีที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๖

บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒๑ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ

วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ ตุลาคม และวันศุกร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประกาศวุฒิสภา เรื่อง ตั้งคณะกรรมการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำ

ความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ.

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๑๓๖. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๐ ตอนที่ ๑๐๖ ง

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. “นิรโทษกรรม” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๗ จาก

<https://dictionary.orst.go.th/>

ยุทธพงศ์ ปิ่นอนงค์. นิรโทษกรรม-ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒

มกราคม ๒๕๖๗ จาก [http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B๘%](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B๘%99%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A9%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1)

[99%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A9%E0%B8%81%E0](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B๘%99%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A9%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1)

[B๘%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B๘%99%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%97%E0%B8%A9%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1)

ระบบฐานข้อมูลรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้น

เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๗ จาก

https://msbis.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_report/main_warehouse.php?id=1#G

ระบบสารสนเทศด้านนิติบัญญัติ. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๗

จาก <https://lis.parliament.go.th/index/index.php>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐.

รายงานการประชุมวุฒิสภา. ชุดที่ ๕ ครั้งที่ ๕/๒๕๓๑ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๓๑

รายงานการประชุมวุฒิสภา. ชุดที่ ๖ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๓๒ (สมัยสามัญ) วันศุกร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๒

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๗ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ)

วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๗ วันพฤหัสบดีที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๒

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๙ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๐๒

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๔๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๐๒

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๔๕ วันพฤหัสบดีที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๒

สรุปผลการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาสร้างแนวทางการคุ้มครองแห่งชาติ

สภาผู้แทนราษฎร. ครั้งที่ ๖ วันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ จาก

[https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/extra_committee_harmonize/download/art](https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/extra_committee_harmonize/download/article/article_20111221154252.pdf)

[icle/article_20111221154252.pdf](https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/extra_committee_harmonize/download/article/article_20111221154252.pdf)

อุดม รัฐอมฤต และสถาพร ลิ้มมณี. บทวิเคราะห์วิจารณ์คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด

นิรโทษกรรม. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.